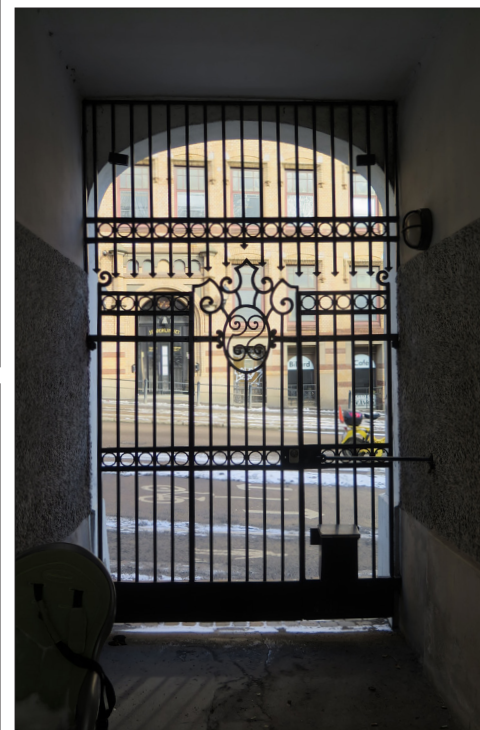

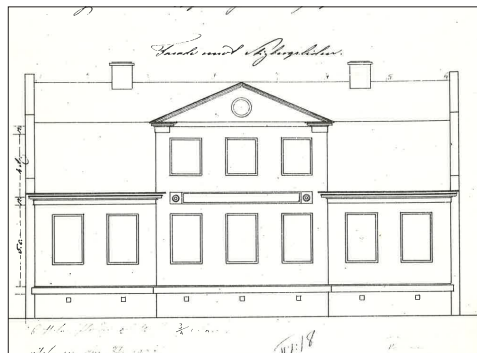
Specifik byggnadsutredning: **Sjömanshuset, Stigbergsliden 10**

Inom detaljplan för bostäder i Kvarteret Klåvestenen

Kulturmiljörapport
2017:01
Kristian Jonsson

**GÖTEBORGS
STADSMUSEUM**

INNEHÅLL

GÖTEBORGS
STADSMUSEUM

Inledning	3
Kulturhistoriska värden	4
Antikvarisk observanda	6
Byggnadshistorik	8
Genomförda förändringar	14
Beskrivning interiör	17
Beskrivning exteriör	25
Beskrivning tomt	30
Käll- och litteraturförteckning	32

**Specifik byggnadsutredning: Sjömanshuset,
Stigbergsliden 10**

Kulturmiljörapport 2017:01
Stadsbyggnadskontorets dnr: 0627/16
Kulturförvaltningens dnr: 1268/10
Beställare: Stadsbyggnadskontoret i Göteborg

Text och research: Kristian Jonsson
Foto: Göteborgs stadsmuseums arkiv för arkivbilder,
och författaren för nytagna bilder, där annan fotograf
ej anges.
Ritningar: Stadsbyggnadskontorets arkiv om ingen-
ting annat anges.
Grafisk form: Kristian Jonsson

Omslag: bilder ur GSM-arkiv och nytagna bilder

Göteborgs stadsmuseum
Norra Hamngatan 12 | 411 14 Göteborg,
Tel: 031-368 36 00.
E-post: stadsmuseum@kultur.goteborg.se
© GÖTEBORGS STADSMUSEUM 2015

INLEDNING

Karta över sjömanshusets (inom röd ring) placering i närområdet med Stigbergstorget till vänster och Masthuggstorget till höger. Foto: Infovisaren, Göteborgs stad

Aktuella fastighetsuppgifter

Gatuadress: Stigbergsliden 10

Fastighetsbeteckning: Stigberget 5:10

Kvarternamn: Klåvestenen

Äldre beteckning: Majornas 5:e rote, tomt 26

Byggnadsår: 1831 och 1833, sammanbyggt 1916

Fastighetsägare: Higab AB

Verksamhet: Vandrarhem

Tidigare verksamheter: Privatbostad, sjömanshus

Kulturhistoriskt skydd: Utpekat i Göteborgs stads bevarandeprogram (Stigberget 13:A)

Uppdrag

Göteborgs stadsmuseum har fått i uppdrag av Stadsbyggnadskontoret att ta fram en byggnadsutredning för sjömanshuset på Stigbergsliden 10. Utredningen utförs som ett underlag inom detaljplanearbetet för bostäder i Kvarteret Klåvestenen. Detaljplanen möjliggör nya bostäder i sjömanshusets direkta närhet, och ämnar samtidigt att säkerställa de kulturvärden som den befintliga byggnaden besitter. Föreliggande utredning ska ligga till grund för diskussionerna om vilka skydds- och varsamhetsbestämmelser som vara lämpliga för sjömanshuset i den nya planen. Denna rapport är resultatet av byggnadsutredningen för Stigbergsliden 10 och är upprättad av bebyggelseantikvarie Kristian Jonsson på Kulturmiljöenheten på Göteborgs stadsmuseum.

Byggnadsutredningen har omfattat såväl interiör som exteriör. Besiktningsarbetet utfördes i mars 2017. På grund utav vandrarhemsverksamheten i huset var det under angiven tidsram inte möjligt att få tillgång till samtliga av byggnadens sovrum. 11 av vandrarhemmets 28 uthyrningsbara rum besiktigades, vilket bedöms som tillräckligt för att kunna bedöma de interiöra kulturhistoriska värdena.

Sammanfattning

Historik

Huset på Stigbergsliden 10 byggdes ursprungligen som två

separata bostadshus 1831 och 1833, som två av de tidiga stenhusen utanför Göteborgs stadskärna. År 1854 köptes husen av Göteborgs sjömanshus som kom att verka i huset fram till 1961. År 1916 gjordes en stor ombyggnad, då de två husen blev ett. I mitten på 1990-talet genomfördes en varsam renovering och en stor interiör ombyggnad. Sedan dess har huset varit vandrarhem.

Kulturhistoriskt värde

Sjömanshuset är utpekat som kulturhistoriskt värdefullt i kommunens bevarandeprogram. Byggnaden är viktig för förståelsen av sjömansstadsdelen Stigberget och dess välbevarade exteriör med spår av både 1830-tal och 1916 utgör ett värdefullt inslag i gaturummet längs Stigbergsliden.

Beskrivning

Byggnaden är hästskoformad i två våningar runt en stensatt innergård. Tre separata delar är väl inpassade i en upplevd helhet. Fasaderna är benvitt putsade och taken täckta med enkupigt tegel.

Interiört dominerar långa korridorer och sovrum. Ett fåtal äldre detaljer och strukturer finns bevarade.

Ovanför gården finns en terasserad före detta trädgård.

KULTURHISTORISKA VÄRDEN

Viktig del för förståelsen av stadsdelen Stigberget – sjöfolkets och arbetarnas stadsdel

Stadsdelen Stigberget har sedan 1600-talet och långt fram i 1900-talet präglats av hamnen och sjöfarten. På bergslutningarna ovan älven växte sjömännen och hamnarbetarnas myllrande bostadsmiljöer fram. I stadsdelen byggdes också institutioner som vände sig till sjöfolket upp, bland andra en sjömanskyrka, sjömanshemmet och sjömanshuset. I och med saneringen av Stigberget 1960-talet försvann mycket av sjöfolkets stadsdel, men Sjömanshuset blev kvar, och byggnaden är tillsammans med de fåtal andra bevarade byggnaderna viktiga komponenter för att förstå stadsdelens ursprung och de sociala och praktiska levnadsmönster som med tiden växte fram med utgångspunkt i sjöfarten.

Sjömanshuset inrättades i mitten på 1700-talet för att vara en sjuk- och understöds-kassa för sjöfolk, med tiden blev inrättningen i Göteborg landets största. Med nya ansvarsområden blev Sjömanshuset en slags arbetsförmedling för arbete till sjöss. Att ”gå på gården” blev under en lång tid synonymt med att söka arbete till sjöss. Sjömanshuset är ett tidigt exempel på de offentliga institutioner som varit en framträdande del av Göteborgs historia.

Värdefull byggnad i stadsbilden längs Stigbergsliden

Före 1960-talets saneringar fanns längs den branta Stigbergsliden mindre trähus, landshövdingehus och ett par stenhus. Det f.d. Sjömanshuset är idag gatans äldsta byggnad och ger gaturummet ett avbrott med sin avvikande skala, höjd och ålder. Tillsammans med S:t Johannes kyrka, f.d. Wettergrens affärskomplex och Henriksberg bidrar Sjömanshuset till att nedre Stigbergsliden fortfarande ger ett varierat och brokigt intryck.

Välbevarad exteriör

Den genomgripande ombyggnad som genomfördes 1916 var varsam mot de uttryck som husen haft sedan 1830-talet, samtidigt som den tillförde nya. Trots flera förändringar i både verksamhet och utformning så utgör Sjömanshusets exteriör fortfarande ett välbevarat exempel på de första stenhusen som uppfördes utanför den gamla stadskärnan, likväl som det har de välbevarade klassicerande uttrycken från 1910-talet bevarade.

Sammantaget kulturhistoriskt värde

Sammantaget så besitter det f.d. sjömanshuset stora

kulturhistoriska värden, både rent fysiska men även socialhistoriska sådana kopplade till den över hundra år långa epok då huset var en central punkt i sjöfartsstaden Göteborg.

Med sin ålder och utformning så tillför byggnaden värden såväl till gaturummet som till stadsdelen som helhet. Liknande mindre stenhus från 1800-talets första hälft finns utöver detta inte bevarade inom stadsdelen, och finns heller inte i någon större utsträckning bevarade i andra delar av staden.

Det socialhistoriska värdet för byggnaden är även det stort. I en stadsdel så genomgripande präglad av en näring är en byggnad som Sjömanshuset ett mycket värdefullt objekt som kan hjälpa till att skapa förståelse för såväl stadsdelens framväxt och historiska karaktär, som sjöfartens utveckling i staden och sjöfolkets villkor och förutsättningar.

I de kommande delarna av denna rapport finns text och illustrationer som på ett fördjupat plan visar vilka fysiska uttryck och detaljer som är värdefulla för att upprätthålla de kulturhistoriska värdena.

Sjömanshemmets fasad mot Stigbergsliden.

ANTI-KVARISK OBSERVANDA

Interiören

Interiört präglas sjömanshuset nästan totalt av de förändringar som under 1990-talet gjordes för att anpassa byggnaden till vandrarhem. Moderna ytskikt och den nya planlösningen är det som dominerar intrycket när man kommer in i byggnaden idag.

Av byggnadens första tid som privatbostad finns interiört försvinnande få spår bevarade. Egentligen är det enbart den ursprungliga öppningen för huvudentré mot gården, idag inbyggd i utbyggnaden från 1930-talet, som tillsammans med källaren kan kopplas till den tiden.

Källarutrymmet är ursprungligt, även om det utökats något åt väster. De äldre dörrblad från 1900-talet som finns i korridoren kan möjligen vara återanvända från andra delar av huset. Valvbågen som före 1930-talet ledde till källaren direkt från innergården och de djupa fönsternischerna är värdefulla delar för förståelsen av byggnadens ålder och konstruktion.

Ur antikvarisk synvinkel är det de spridda lämningar av ombyggnationer under 1900-talets första hälft som är det intressanta med byggnadens interiör. De mest sammanhållna, och relativt välbevarade, utrymmena

från denna tid är trapphusen där särskilt golv och trappor i kalksten bör lyftas fram tillsammans med de äldre snickerierna i det västra trapphuset och de äldre dörrarna.

Överlag har snickerier (lister, räcken och dörrromfattingar) i byggnadens publika utrymmen utformats efter äldre förlagor, vilket gör det ännu viktigare att värna de få äldre snickerier som fortfarande finns kvar.

När man antikvariskt bedömer interiören finns det även ett antal spår efter sjömanshusets tid i huset som är viktiga att beakta. Det rör sig om de tre fönsterbänkarna i kalksten, främst de med ristningar från bland annat sjömän, och det före detta arkivet på bottenvåningen med sin kraftiga dörr. Arkivrummet är vid sidan av trapphusen den enda struktur som är intakt sedan ombyggnationen 1916, och en viktig del i förståelsen att byggnaden har haft en annan funktion än vandrarhem.

Exteriören

Till skillnad från interiören så präglas sjömanshuset exteriört fortfarande av de uttryck det gavs såväl vid nybyggnaderna på 1830-talet som vid den stora ombyggnationen 1916. Speciellt byggnadens gatufasad är välbevarad sedan båda tidsperioderna. Från nybyggnadstiden är det främst den östra byggnadsdelens klassicerande symmetri som är välbevarad

trots att takkupor tillkommit och byggnadsdelen förlängts mot tornet. Den profilerade taklisten, den svagt framskjutande mittrisaliten med sin fronton och det tegeltäckta mansardtaket är viktiga detaljer för att upprätthålla karaktären som delen haft sedan 1831. Dekorplattan på frontonen är värdefull både som utsmyckning och som ett fysiskt vittnesmål om husets höga ålder.

Den östra byggnadsdelen upplevs också ha varit tongivande i utformningen av det sammanslagna huset år 1916. Även den västra delen (och tornet) gavs då ett klassicerande uttryck med vita putsade fasader och profilerad taklist.

Även om den västra delen byggdes om mer 1916 så gör fönsterplaceringen och takformen att den ännu har samma prägel som före ombyggnationen, dock påbyggd med ett våningsplan.

Från ombyggnationen 1916 är det främst tornets utformning som är intressant med värdefulla detaljer i de två lunettfönstren, den dekorativa grinden, vindflöjeln i metall och det flacka tälttaket.

Merparten av hela byggnadens fönster har samma

indelning och uttryck som de båda byggnadernas fönster hade före 1916. Även tillagda fönsteröppningar har getts samma utformning vilket gör att främst gatufasaden upplevs som en helhet där fönstrena gör mycket för att byggnaden inte ska upplevas som ett antal sammanbyggda huskroppar.

Från sjömanshusets verksamhet i byggnaden är det egentligen bara dess sigill över portgångens öppning som berättar om verksamheten efter att texten i den avlånga nischen under frontonen på den östra byggnadsdelen försvann.

Att de tre byggnadsdelarna fortfarande går att avläsa som separata delar som på ett skickligt sätt sammanfogats i en helhet sitter mycket i de tre olika takformerna och de höjder som de ger vardera byggnadsdel. De tillägg som tillkommit i form av takkupor underordnat sig också den specifika byggnadsdelens uttryck vilket gör att karaktären av tre separata delar i en helhet inte har försvagats med tiden.

Byggnadens dörrar och fönster kommer från olika tider, men att de i stil och genom färgsättning inpassats i helheten minskar påverkan på upplevelsen av en sammanhållen och totalt sett välbevarad exteriör.

Gården och trädgården

Gården var under sjömanshusets tid en central plats för verksamheten där sjömän väntade på lediga arbeten. Av detta syns ingenting idag. Gården fungerar däremot som en oas och är en av få platser längs Stigbergets sluttning där den kraftigt sluttande naturen känns tillgänglig. Ur både upplevelsemässiga och historiska perspektiv är det viktigt att kopplingen gård-trädgård/natur inte bryts.

I sluttningen ovanför gården finns vad som är ett av stadens få välbevarade exempel på terrasserade trädgårdar med murar, trappor och stora lövträd. Trädgården har stora pedagogiska värden då den fortfarande tydligt visar hur man gick tillväga för att anlägga trädgårdar i så brant terräng som är fallet här. Trädgårdens värde sitter också i kopplingen till byggnaden som privatbostad och stärker möjligheten att förstå att byggnaden nedanför har haft en annan funktion än vandrarhus och sjömanshem.

Ett fåtal av murarna är idag lagade med grovt cementbruk. Detta ger de murpartierna ett yngre intryck, och fler ingrepp av den typen är inte antikvariskt önskvärt. Terraseringarna är idag relativt igenvuxna av sly och såväl förståelsen och upplevelsen av själva trädgården, som kopplingen till byggnaden och gården, skulle kunna stärkas genom att detta åtgärdades.

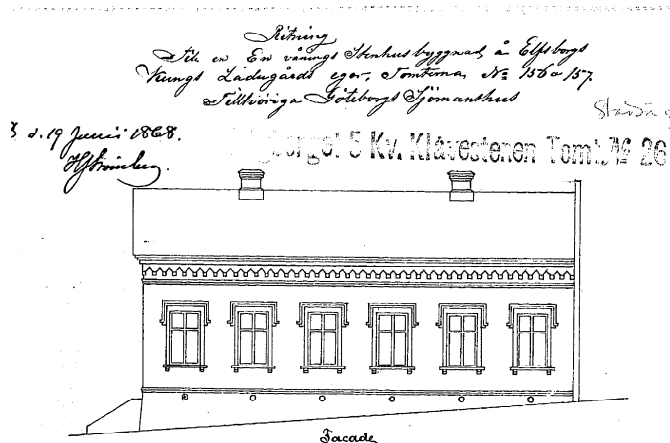

Två av trädgårdens terrasseringsmurar.

Sjömanshusets gatufasad sett från botten av Stigbergssliden.

BYGGNADSHISTORIK

Ritning över det västra husets gatufasad medan det var en fristående gårdsenhet i en våning.

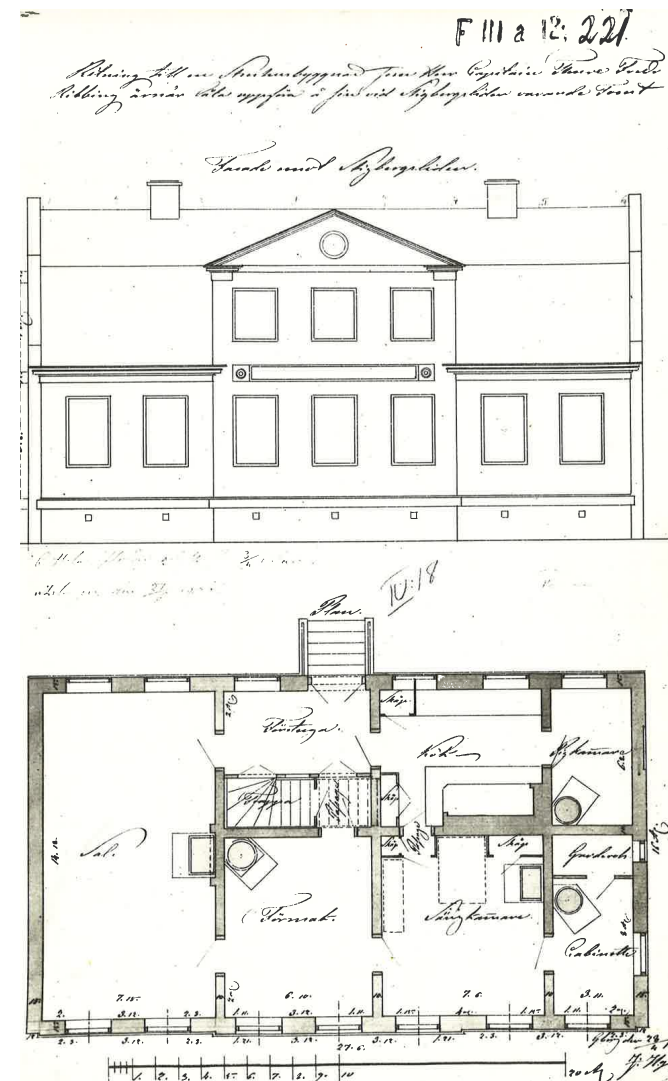
Byggnadens uppförande och tiden som privatbostad

Huset på Stigbergsliden 10 var under sina cirka 80 första år två separata hus på samma tomt. År 1831 byggdes det första av dem, i tomtens nordöstra hörn. Huset uppfördes av kaptenen och hamnmästaren Thure Fredrik Ribbing och kom att kallas Mercurius. Huset var när det byggdes ett av inte allt för många stenhus utanför stadskärnan innanför vallgraven, och uppfördes i två våningar med en centralt placerad frontespis ut mot gatan och ingång från gården.

Två år senare bebyggdes den västra delen av tomten med ett envåningshus med källare, även det uppfört i sten. Huset byggdes av vinhandlaren C.F Lundgren och kom att kallas Fortuna. Huset var, till skillnad från det östra huset, L-formad i sin plan. Detta avskiljde de bägge husens innergårdar från varandra. Porten till det yngre huset placerades vid den västra gaveln, och inga fasaden mot grannhuset i öster gavs heller inga fönster, vilket ytterligare förstärkte intrycket av två separata enheter på samma tomt.

De två byggnaderna fortsatta att fungera som privatbostäder, med flera olika ägare och hyresgäster, fram till att kaptenen O.P Dahlin sålde den östra delen till Institutionen sjömanshus i Göteborg år 1854 för 17 000 riksdaler. Det västra huset fortsatte att fungera som privatbostad något längre, men i alla fall av slutet av 1860-talet hade Sjömanshuset tagit över även detta.

T.h. det östra husets gatufasad och plan över bottenvåningen. Nybyggnadsritning över huset från 1831 när det fungerade som privatbostad åt Thure Fredrik Ribbing och hans familj. Foto: GSM arkiv.

Sjömanshusets tid

Sjömanshuset hade under första halvan av 1800-talet flyttat runt i flera olika tillfälliga lokaler efter att deras byggnad på Västra Hamngatan förstörts i branden 1802 tillsammans med institutionens arkiv. När de köpte det östra huset på tomten på Stigbergsliden hade de efter en lång letan hittat lokaler som kunde leva upp till deras krav på storlek och närhet till havet.

Årtalet på sigillet ovanför porten anger 1753 vilket var året då Sjömanshusets verksamhet startades upp i Göteborg, fem år efter att ett statligt reglemente slagit fast att ett Sjömanshus för hela riket skulle instiftas i Stockholm. Verksamheten växte snabbt i Göteborg, och med tiden kom stadens Sjömanshus att bli det största i landet. Institutionens ursprungliga uppgift var att fungera som en sjuk- och understöds-kassa för sjöfolket. För att finansiera detta togs obligatoriska

utgifter ut av rederierna och sjöfararna i staden. 1854, när Sjömanshuset flyttat in i huset på Stigbergsliden, gav man ekonomiskt stöd till 11 sjökaptener, 66 sjökaptensänkor, 13 sjökaptensfamiljer med 27 barn, 65 sjömän, 188 sjömansänkor, 73 sjömansfamiljer med 151 barn samt 15 ogifta döttrar till fattigt sjöfolk. Siffrorna ger en fingervisning om vilken betydelse Sjömanshuset hade för många sjömän och

Sjömanshusets ännu två byggnader sett från norr medan Wettergrens affärskomplex uppförs.

Människor samlade på gatan och på gården till det hus som ursprungligen var hela Sjömanshuset.

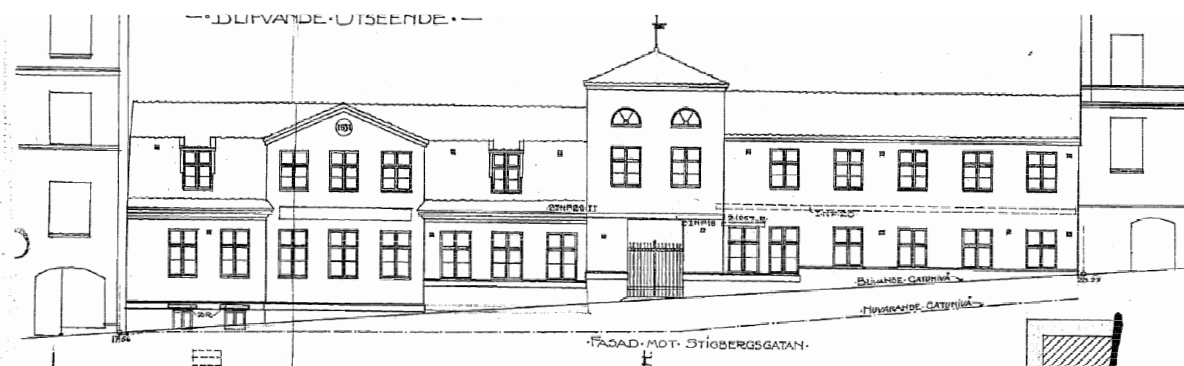
deras familjer i hamnstaden Göteborg. Sjömanshuset är ett tidigt och framträdande exempel på de många offentliga institutioner som spelat en framträdande roll i Göteborgs historia, ofta efter donationer från stadens välbeställda personer och familjer. Även Sjömanshuset mottog under sin historia donationer från personer ur bland annat familjerna Wijk, Gibson och Broström.

Med tiden fick Sjömanshusen allt fler ansvarsområden. Man kom tidigt att fungera som en slags arbetsförmedling för arbete till sjöss. Lediga platser

på fartyg som skulle avgå från hamnen ropades upp på innergården, vilket gjorde att uttrycket ”att gå på gården” länge var synonymt med att söka arbete till sjöss. Under senare delen av 1800-talet behövdes rum inrättas för enklare hälsoundersökningar, eftersom krav kommit på ett läkarintyg för att kunna mönstra som sjöman. Med Värnpliktslagen från 1885 ökade arbetsbördan ytterligare då Sjömanshusen bland annat även skulle redovisa värnpliktigt sjöfolk och upprätta inskrivnings- och landstormslistor. Eftersom det statliga anslaget inte ökade med de utökade arbetsuppgifterna gjorde att ekonomin var tvungen att omprioriteras, vilket ledde till att understödsverksamheten till sjömän och deras

familjer med tiden fick en allt mindre roll. Placeringen av Sjömanshuset var säkerligen till glädje för många av sjömännen, i den sjöfolkstata stadsdelen Stigberget, och med närheten till hamnen. Fartygsbefälhavarna var däremot inte lika nöjda, och lämnade in en framställan om att institutionen borde flytta till en mer centralt belägen plats, och gav Skeppsbron som ett förslag. Frågan utreddes, men Sjömanshuset blev kvar på Stigbergsliden, mycket tack vare att många hyresvärdar i de centrala delarna av staden var rädda att sjöfolket skulle skapa obehag för deras övriga hyresgäster.

År 1913 tillsattes en utredning för att se över möjligheten att skaffa sig större lokaler. Resultatet blev att de både husen på tomten 1916 byggdes samman, det västra huset byggdes på med en våning och det låga tornet byggdes mellan de tidigare två husen. En portgång ledde nu under tornet in på gården. I samband med att huset byggdes om revs även två trähus, ett större och ett mindre, som legat i slutningen åt söder. De ansågs vara i för dåligt skick för att gå att rädda. Vid denna tid uppfördes också överbyggnader på innergården, så att sjöfolket skulle ha tak över huvudet när de stod och väntade på lediga platser till sjöss. Med ombyggnationen fick

Ritning över det blivande utseendet efter ombyggnationen 1916.

Sjömanshuset tidsenliga lokaler som rymde alla deras behov. Ombyggnationen 1916 sätter fortfarande sin prägel på byggnadens exteriör.

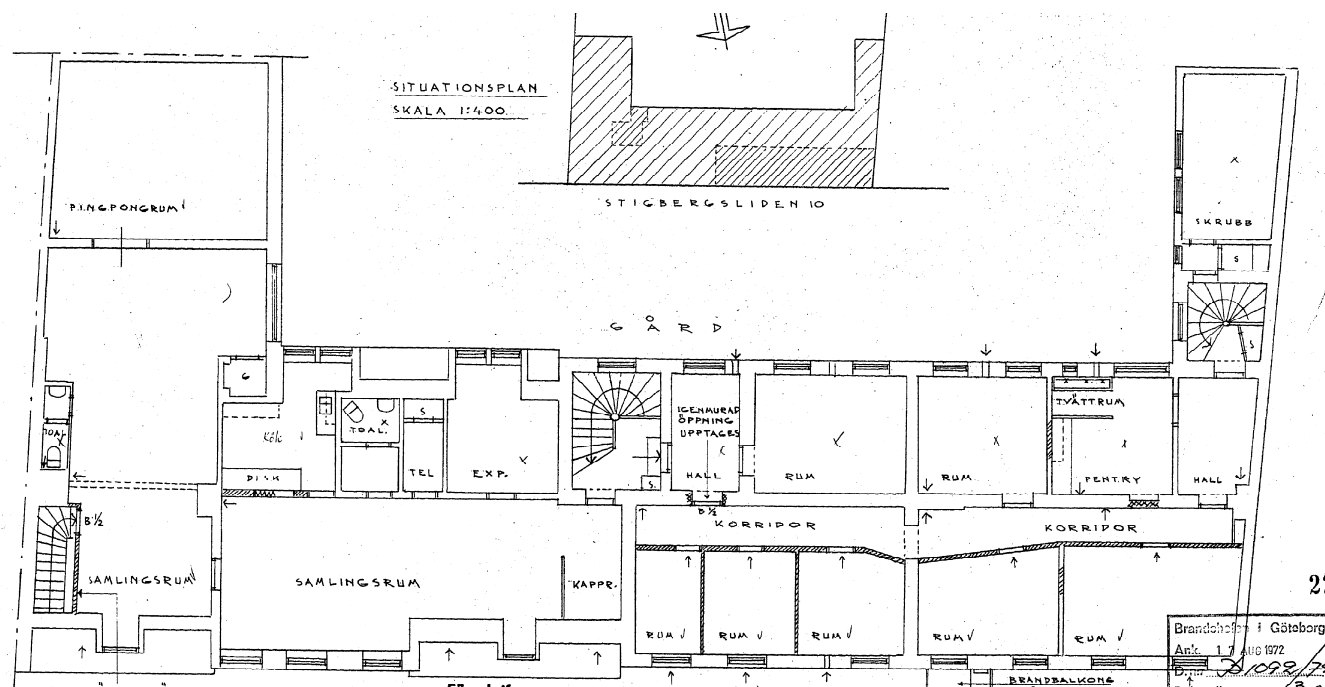
Med den framväxande sociala välfärden under 1900-talets första hälft så övertog samhällets offentliga institutioner många av Sjömanshusens arbetsuppgifter. Skyddsnät skapades för dem som var oförmögna att arbeta, och staten såg till att samla all arbetsförmedling under en nationell förmedling. Sjömanshusen levde trots detta vidare, med större fokus på nya uppgifter. Slutet kom dock när sjömanshusen och sjömansförmedlingarna slogs samman inom Arbetsmarknadsstyrelsens organisation 1961. Därmed var en över 100 år lång epok över i huset på Stigbergsliden.

Byggnaden efter att Sjömanshemmet lämnat

Vid tiden då Sjömanshuset flyttade ut ur huset pågick uppköp för att sanera området längs Stigbergsliden. Oro fanns för att en penningstark köpare skulle komma in och vilja ersätta det före detta Sjömanshuset, som låg ute till försäljning efter utflytt 1961. Så blev det inte, utan med största sannolikhet var det Göteborgs kommun som köpte fastigheten och valde att inte riva huset.

Vad huset användes till under de tio åren efter Sjömanshuset är oklart. Uppgifter finns om att huset ockuperades under en tid. 1970 flyttade dock Kamratföreningen Länkarna in i huset, som i cirka 20 års tid kom att fungera som hem för människor som inte hade någonstans att bo på grund av sitt missbruk. I början på 1990-talet tvingade nedskärningar Länkarna att slå ihop flera stadsdelsföreningar. 1993 lämnade man det f.d. sjömanshuset.

År 1991 övergick huset från Fastighetskontoret till Higab, som 1995 beslutade sig för att tillsammans med Svenska Turistföreningen renovera och bygga om huset till ett vandrarhem. Projektet skedde i samarbete med Arbetsförmedlingen där praktiska renoveringsprojekt under 30 veckor bland annat skulle lära de deltagande arbetslösa byggnads-

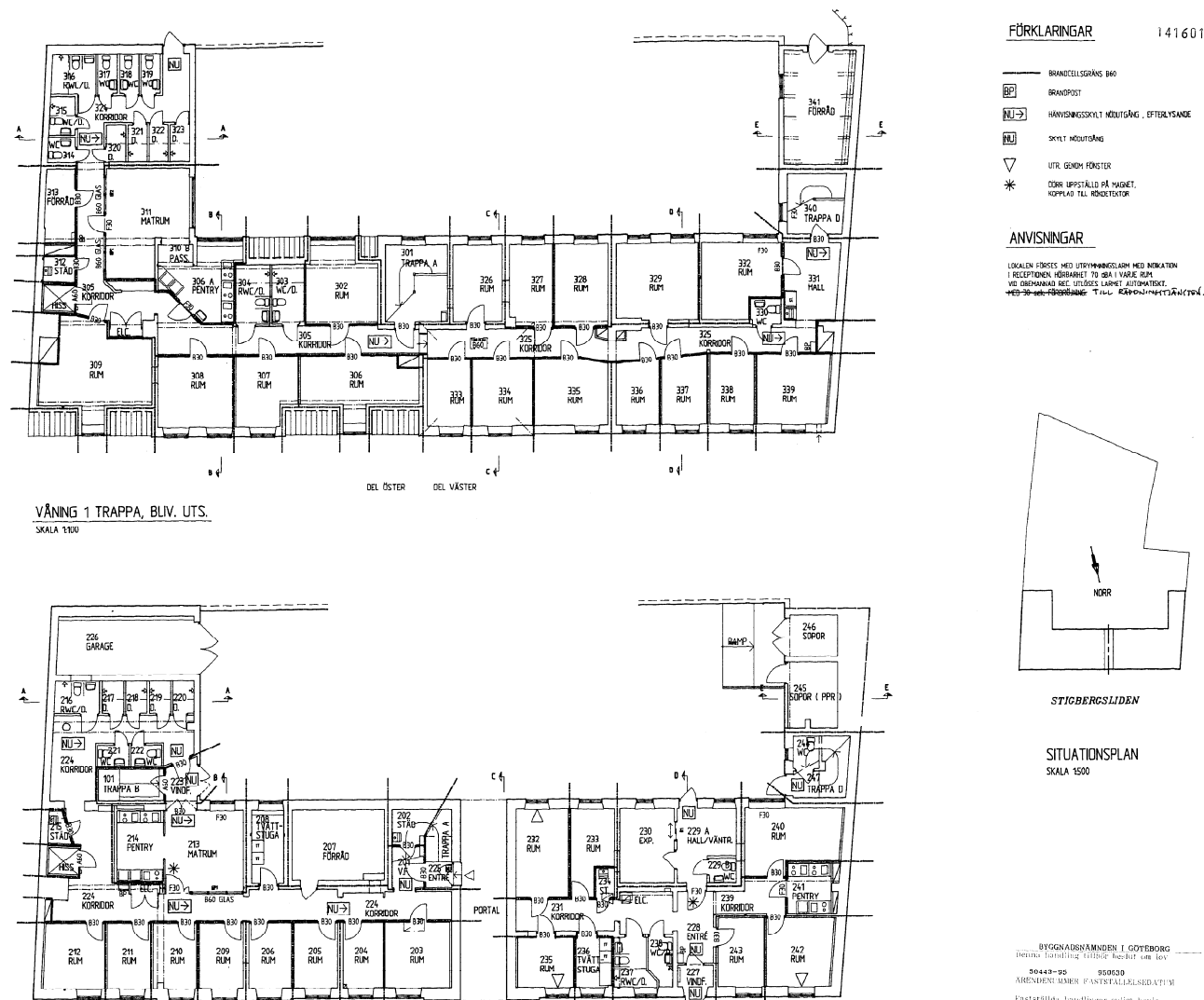

Planritning över övre plan med de förändringar som Kamratföreningen Länkarna gjorde 1972.

arbetarna om traditionella material och varsamhet. Huset beskrevs av en av de ansvariga inom projektet som nergången med krossade fönsterrutor och en ruffig innergård. En genomgående upprustning skedde på exteriören och invändigt så genomförde stora ombyggnationer, där de förändringar som Länkarna påbörjat genomfördes för hela huset där långa korridorer och enklare mellanväggar skapades för att rymma vandrarhemmets 28 rum. Nästan alla av interiörens ytskikt kommer från denna ombyggnad.

I maj 1996 var huset färdigrenoverat och vandrarhemmet kunde slå upp sina portar för besökare. Sedan dess har det fungerat som vandrarhem under STF:s paraply, och inga större förändringar har efter det skett med huset.

T.h planritningar över de genomgripande förändringar som genomfördes i huset interiört inför att vandrarhemmet tog lokalerna i bruk 1996. Den korridor på övre plan som Länkarna tillförde huset (se ritning på föregående sida) förlängs här över hela våningsplanet, och skapas även i bottenvåningen på vardera sida om portgången.

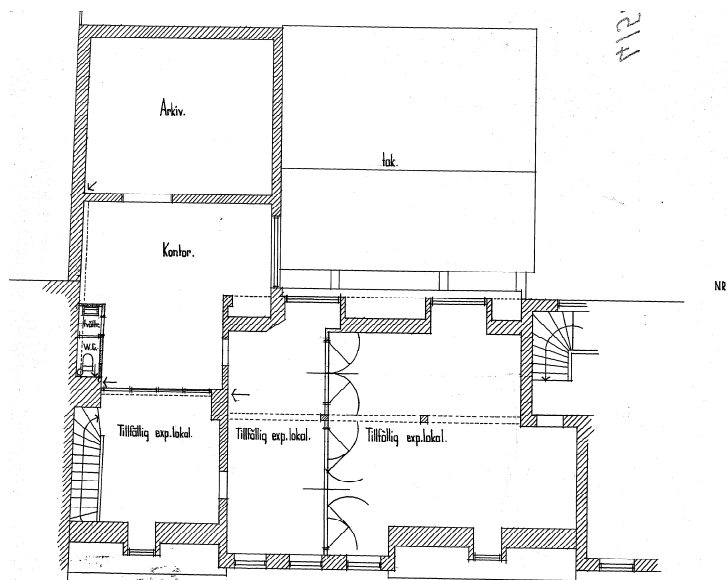

Till vänster: Gatuvy över Stigbergsliden från nordväst, 1890-tal. Sjömanshusets än så länge två separata byggnader till höger i bilden. Ovan till höger: Sjömanshusets gatufasad efter den stora ombyggnationen år 1916. Nedan till höger: Gården och de två träbyggnaderna i sluttningen som revs i samband med ombyggnationen år 1916.

GENOMFÖRDA FÖRÄNDRINGAR

Följande sammanställning av förändringar som genomförts i byggnaden bygger på vad som har kunnat gå att utläsa av tillgängligt arkivmaterial. Antalet förändringar på sjömanshuset är många. Förändringar som inte finns dokumenterade i arkiven kan ändå ha genomförts utan att ha lämnat några handlingar efter sig.

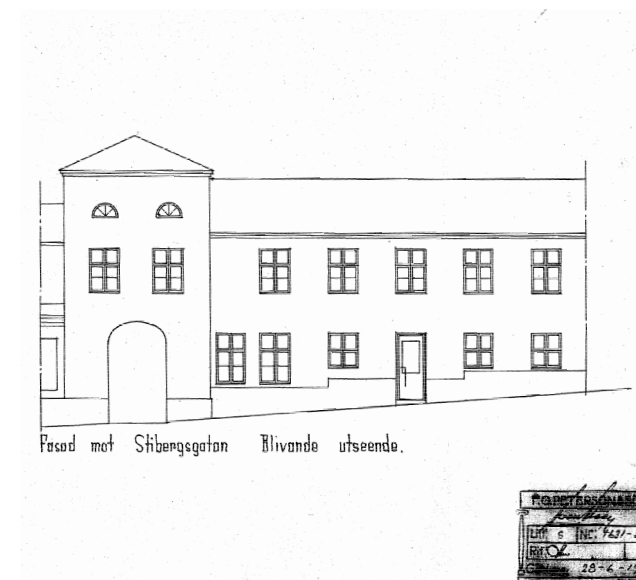
- År 1868 godkändes Sjömanshusets ansökan om att inrätta ett väntrum sjömännen i den västra en-våningsbyggnaden, med egen ingång på den östra gaveln. Samtidigt byggdes rum för avträde till mot gården.
- År 1915 biföll byggnadsnämnden en ansökan om att uppföra ett provisoriskt skjul mot gården längs med hela den västra byggnadens längd. Skjulet hade takljus och gaveln mot gården var öppen. Något eller några år senare byggdes även ett skjul över den västra delen av gården, dock utan att något bygglov söktes.
- År 1917 genomfördes den största omgestaltningen i byggnadens historia. De tidigare två fristående byggnaderna byggdes ihop med en portgång överbyggd med ett lågt torn. Den västra byggnaden byggdes på med en våning, fönstersättningen ändrades och entréernas placering mot gården förändrades.

Ritning över 1940 års förändringar.

Troligtvis var det även vid 1917 års ombyggnad som de två träbyggnaderna som tidigare funnits på tomten i sluttningen från söder, revs.

Interiört togs samtliga kakelugnar och kaminer bort, planlösningen justerades för att bättre passa verksamheten med rum för bl.a. expedition, arkiv, väntrum (separerade för styrmän och sjömän) och läkarundersökningsrum. Även toaletter installerades i huset. Det östra husets trapphus flyttades alldeles intill den nya portgången, och det påbyggda västra huset fick ett trapphus i den utbyggda delen från 1868.

Ritning med upptagen dörr mot Stigbergsgatan år 1943.

- År 1930 byggs delar av det provisoriska skjulet in för att möta Sjömanshusets behov av rum för arkiv och magasin.
- År 1938 förändras tillbyggnaden från 1868 återigen då tre toaletter, en pissoar och ett rum för redskap inreds.
- År 1940 byggs den del av det provisoriska skjulet som byggs in år 1930 på med en våning, med

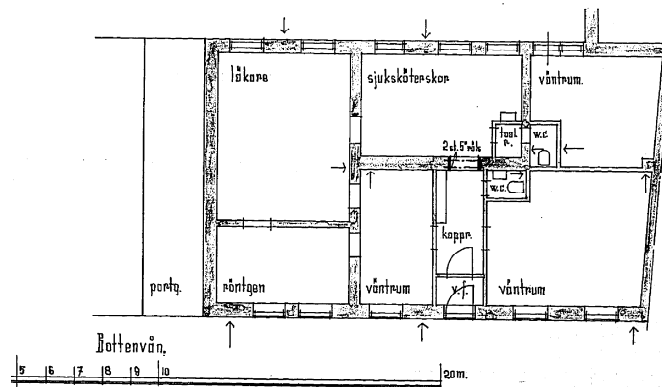
ytterligare rum för kontor och arkiv en trappa upp. Vid samma tillfälle tas också ett antal dörrar upp i den vägg som delar av expeditionslokalerna på det övre planet.

- År 1943 tas en dörr upp från gatan som entré till den västra delen av Sjömanshuset. Interiört görs också vissa mindre ändringar i planen för botten-våningen i denna delen av huset då den nu i sin helhet blir en läkarmottagning. Vid samma ombyggnation görs även förändringar på det övre planet i den östra delen av byggnaden. De tidigare öppna tillfälliga expeditionslokalerna delas upp i mindre rum, bl.a. chefsrum, väntrum med kapprum och kontor.

- År 1956 sker ytterligare mindre interiöra förändringar för läkarmottagningen. Ett av väntrummen blir mottagningsrum för läkare, toaletten däri slopas och en av väggarna flyttas ett par meter mot norr. Även rummet för röntgen utökas och en skärmvägg uppförs i det.

- År 1965 tas en dörr upp mellan två rum på det övre planet och en skärmvägg uppförs i pentryt på samma plan.

- År 1972 fastställer byggnadsnämnden Kamratföreningen Länkarnas ansökan om uppdelning av

Planritning från 1943 över förändringar som gjordes i läkarmottagningen i den västra byggnadsdelens bottenvåning.

rum. I det övre planets västra del skapas en korridor och ut mot gatan skapas fem mindre rum. De nya väggarna kläs med gipsplattor. Även en trappa tas upp, längs den östra ytterväggen.

- År 1973 tas en branddörr upp mot söder från det övre planet. En galvaniserad järntrappa leder från dörren på utsidan.

- År 1995 biföll byggnadsnämnden KIGAB:s ansökan om förändringar av fastigheten för att anpassa det till vandrar-

hemsverksamhet. Exteriört skedde en upprustning. Interiört skedde stora förändringar, då i stort sett samtliga tidigare rum delades upp i mindre och alla ytor fick nya ytskikt. På det övre planet förlängdes den korridor som skapats år 1972 för att nu gå genom hela våningsplanet. På bottenvåningen skapades också korridorer på vardera sida om portgången. En hiss installerades också längs den östra brandväggen.

De mest framträdande exteriöra förändringarna som genomfördes 1995-1996:

- Nedknackning och -bilning av spritputs i kalkcementbruk, delvis brunmålad med plastfärg, och påförande av treskiktsputs i hydrauliskt kalkbruk som avfärgades benvit.
- Smidesgrind plockades ned, blästrades på verkstad och målades om innan den sattes upp igen.
- Samtliga fönster renoverades, skadat bottenstycke och sidostycke byttes på ett fönster mot gården, samtliga fönster kittades om, oljades och målades, trasiga fönsterrutor, gångjärn och beslag byttes ut, fönsterbleck tillfördes och falsar rostskyddsbehandlades.
- Taktegel på tornets tälttak byttes mot nytt

likvärdigt det äldre, hela pannor användes till omläggning av övrigt tegeltak.

- Plåtarbeten på brandmurar, falsade plåttak och hängrännor sågs över och skadade delar byttes ut.
- Murade skorstenar fogades om.
- Samtliga dörrar sågs över, tätades, målades om och nya trycken och lås monterades.
- Två stycken ”skorstenar” klädda i plåt för fläktsystemet monteras på taket.

- År 1997 beviljades bygglov för att sätta upp Svenska turistföreningens skylt på fasaden ovanför porten.

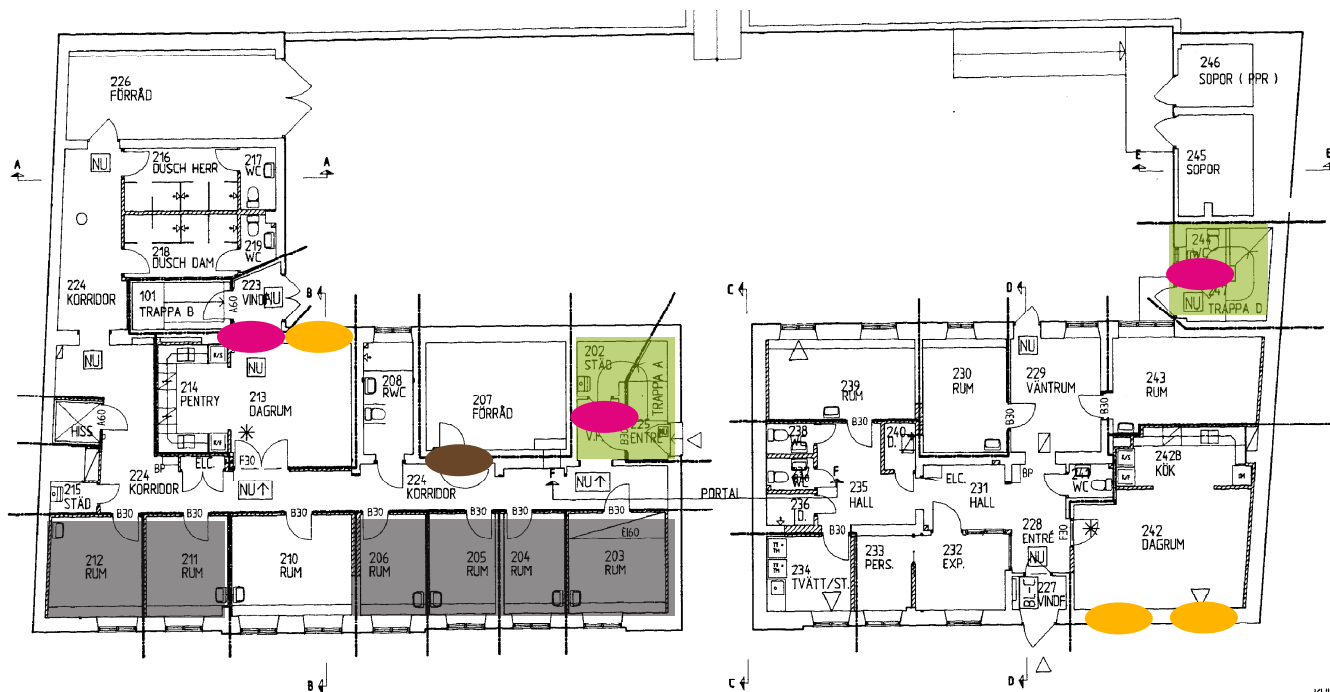
- År 2002 inkom Higab AB med en förfrågan om att bygga till byggnaden för att öka antalet rum på vandrarhemmet. Förslaget var ett sexvåningshus på parkeringen på grannfastigheten i väster, en kraftig tillbyggnad på den tillbyggda vinkelbyggnaden på den västra delen av byggnaden och en byggnadskropp i sluttningen i söder som skulle förbindas med det befintliga huset genom en glasad gång. Detta förslag kom aldrig att realiseras.

Sjömanshuset sett från trädgården i sluttningen åt söder vintern 1940. Här syns båda de överbyggda skjul som byggdes 1915 respektive några år senare. Som synes täckte skjulen större delen av den nuvarande gården.

BESKRIVNING INTERIÖR

Kulturhistoriskt intressanta delar: Bottenvåning

- Fönsterbänk i brunaktig kalksten
- Äldre spegeldörr med profilerade foder i målat trä (alla trycken och lås bytta).
- Äldre arkivdörr i vitmålad metall med äldre trycken och låsanordning och äldre foder i målat trä.
- Profilerad fönsterbänk i gråmålat trä
- Äldre profilerade golvlister och dörrfoder
- Trapphus med golv och plansteg i kalksten, blodrött målade sättsteg och handledare
- Ej inventerat utrymme

Äldre spegeldörr med profilerat foder i trapphus.

Äldre arkivdörr i metall med äldre trycken och lås.

Fönsterbänk i brunaktig kalksten.

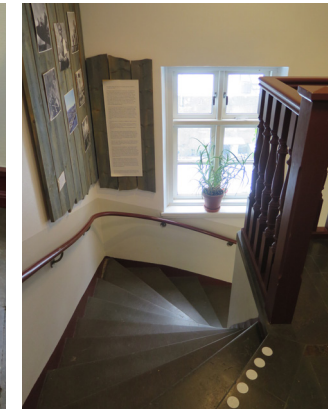
Kulturhistoriskt intressanta delar: Övre plan

- Fönsterbänk i kalksten
- Äldre spegeldörr med profilerade foder i målat trä (alla trycken och lås bytta).
- Äldre arkivdörr i vitmålad metall med äldre trycken och låsanordning och äldre foder i målat trä.
- Profilerad fönsterbänk i gråmålat trä
- Äldre profilerade golvlister och dörrfoder
- Trapphus med golv och plansteg i kalksten, blodrött målade sättsteg och handledare
- Ej inventerat utrymme

Äldre profilerade golvlister och dörrfoder.

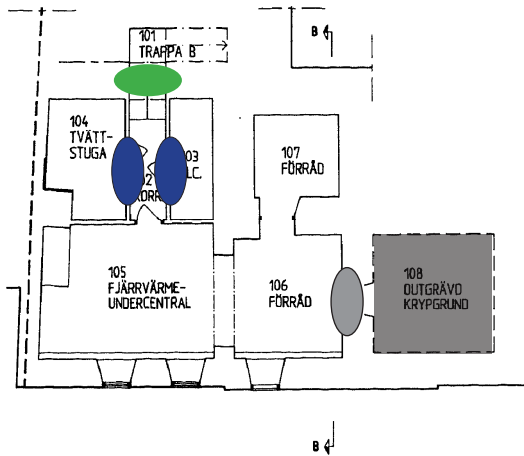

Trapphus med golv och plansteg i kalksten.

Profilerad fönsterbänk i gråmålat trä.

Kulturhistoriskt intressanta delar: Källare

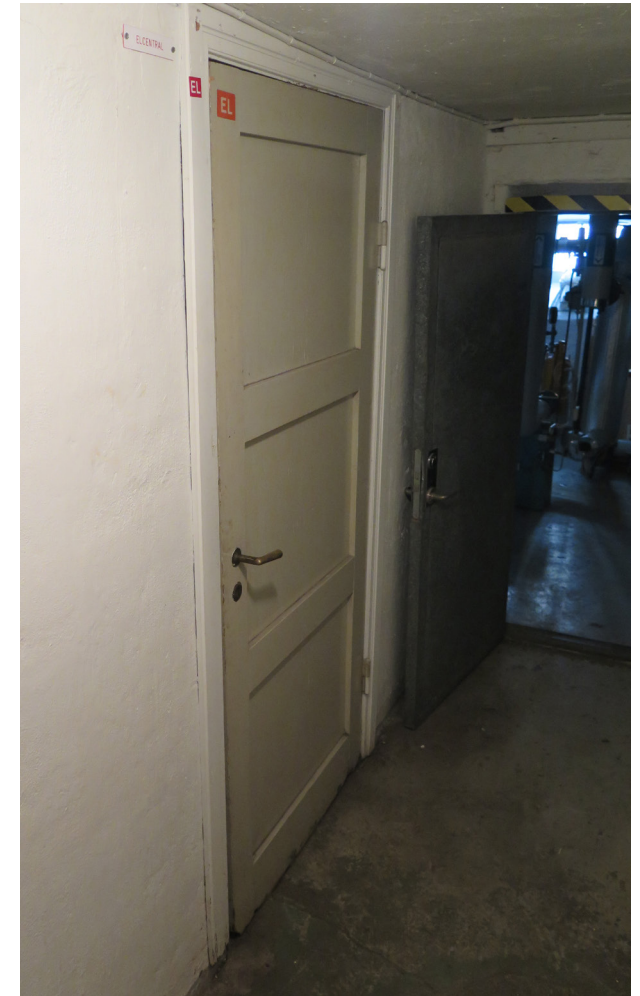
- Putsad valvbåge över ursprunglig källar-ingång
- Äldre dörrblad med äldre trycken och lås-anordningar
- Äldre lucka till kryppgrund i ådermålat trä med äldre beslag
- Ej inventerat utrymme

Valvbågen över trappan ner till källaren. Var tidigare den direkta ingången, från gården.

Äldre lucka till den outgrävda kryppgrunden, ådermålad i grönt.

En av de äldre dörrbladen i källaren, med äldre trycken och låsanordning. Foder är moderna på bägge dörrarna.

Kulturhistoriskt intressanta delar: Ytterligare bilder, samtliga plan

Äldre parspegeldörr med äldre profilerade foder på botten-
våningen. Tidigare huvudentré till östra huset från gården.

Fönsterbänk i kalksten i dagrum på bottenvåningen.

Överljusfönster över dörr på bild till vänster, sett från rum i utbygg-
nad där fönstret ej täckts för.

Bilder på de bevarade äldre vreden och låsanordningen i
arkivdörren i metall på bottenvåningen. T.h. de kraftiga
kolvar som låser dörren.

Två olika exempel på de bevarade äldre dörrfoder som finns
i Sjömanshuset.

Samtliga delar: Bottenvåning

Lobby och dagrum med kök

Rummen nås genom entrén från Stigbergsliden och når genom den inre hallen till utgången mot gården och det västra trapphuset. Golven är täckta av kvadratiska klinkerplattor i en marmorerad grå kulör, undantaget från kontoret bakom disken där golvet täcks av en brun plastmatta. Samtliga väggar är klädda med vitmålad vävtapet.

I lobbyn och hallen finns en nygjord bröstningspanel med nya, gråmålade listverk. Dörrfoder här har äldre förlagor i huset som förebilder. Panelens speglar är täckta med ljusare gråmålade, helt släta skivor. I dagrummet är den västra väggen sedan 2014 bemålad med ett havsmotiv med Göteborgska fästningar. Köksdelens väggar är klädda med vitt kakel. Under dagrummets två fönster mot gatan sitter fönsterbänkar i kalksten i en brun nyans med inristningar från tiden då rummet fungerade som sjömännens väntrum till läkarmottagningen.

Dagrummet i bottenplan i den östra delen av byggnaden har ett gråaktigt klickgolv och väggar med vita vävtapeter. Köksdelen som dagrum ovan. Parspegeldörren mot gårdssidan är äldre, så även de gråmålade

profilerade dörrfodren. Överljusfönstret är igensatt med skiva in mot rummet, men från entrén till källaren syns det spröjsade fönstret. Även i detta dagrum finns en bevarad fönsterbänk i kalksten i en brun nyans, dock utan ristningar.

Samtliga utrymmens tak är sänkta med akustikplattor. Samtliga dörrar som inte särskilt omnämnts är moderna, helt släta dörrar i vitt.

Detaljbild över klinkergolv och bröstningspanel i hallen intill lobbyn. Dörrfodren till vänster har äldre förlagor i huset som utgångspunkt.

Dagrum på bottenvåningens västra del. Målning från 2014.

Fönsterbänk i kalksten med ristningar från 1900-talets första halva, utförda av sjömän.

Korridorer

Korridoren i bottenvåningens östra del har genomgående klickgolv. Paneler och dörrfoder, vävtapet, sänkta golv med akustikplattor och moderna dörrar är desamma som i lobby och dagrum.

Korridor, bottenvåningens östra del.

Utrymmen för WC, dusch och städ

Samtliga våtutrymmen har golv med plastmatta i olika blåaktiga nyanser, kakelklädda väggar (i flera utrymmen med vitmålad vävtapet närmast taket) och vitmålade tak. Moderna dusch-, WC- och tvättanordningar.

Våtutrymmena är likartat utformade i hela byggnaden.

Sovrum

Sovrummen är överlag enkelt inredda med plastmatta på golven, vitmålade vävtapeter och enkla golvlister och dörrfoder som antingen är brunlaserade eller gråmålade. Vitmålade tak. Varje rum har ett tvättfat, väggytan bakom det med vitt kakel.

Det allmänrådande utseendet på vandrarhemmets sovrumsrum.

Trapphus

Trapphusen är de mest välbevarade interiöra utrymmena i byggnaden. Det västra är placerat i utbyggnaden längs tomtgränsen i väster och det östra har ingång direkt ifrån portgången. I entréplanet på bägge trapphusen finns en äldre spegeldörr med äldre dörrfoder, i det västra målade blodrött och i det västra grått. Trycken och lås är bytta till moderna sådana. Entréplanet i det västra är täckt med kvadratiska kalkstensplattor i en grå nyans. I det östra är samma golvyta omgjort, och idag täckt med ljus klinker.

Trapphusens väggar är klädda i vävtapet, med en bröstning målad i grått och resterande målat i vitt. Planstegen består i bägge trapphusen av kalksten, med blodrött målade sättsteg och väggyta närmast golvnivå. Båda trapphusen har en enkel, rund handledare med fästen i metall där allt är målat i samma blodröda kulör som sättstegen. Handledarens ändar är enkelt, men dekorativt, svarvade.

Förrådsutrymmen

Samtliga förrådsutrymmen på bottenplan har golv, väggar och tak målade i främst vitt, men även rödmålade vägg- och golvfält förekommer. Till ett av förråden finns en äldre arkivdörr i metall.

Samtliga delar: Övre plan

Dagrum med kök

Dagrummet på övre plan ligger i den östra utbyggnaden mot gården. Rummet har klickgolv i en grå nyans, vitmålade vävtapeter och vitmålat tak. Golvlisten är profilerad och gråmålad efter äldre förlaga.

Det tillhörande köket har grått klinkergolv och väggar med vitt kakel. Modern köksinredning.

Korridorer

Korridorer utformade precis som dem i bottenvåningens östra del (se föregående sida). En viss höjdnivåskillnad som markerar var det tidigare fristående östra huset börjar finns i höjd med det östra trapphuset.

Utrymmen för WC, dusch och städ

Samma utförande som för bottenvåningen.

Sovrum

I stort samma utförande som för bottenvåningarna. Ett antal rum har fönsterbänkar i gråmålat profilerat trä.

Det östra trapphusets entréplan.

Det västra trapphusets entréplan.

Trapphus

Båda trapphusen beskrivna för bottenvåningen. På det övre planet har båda två golv täckt med grå kalksten. Båda två har här även nytillverkade räcken ut mot trappan, i blodrött målat svarvat trä. I det västra trapphuset finns två väggpartier med äldre golvlistor, och dörren in till övre planets korridor infattas av äldre foder. Resterande delar nyproducerade med utgångspunkt i de äldre delarna. Samtliga snickerier målade i en blodröd nyans. Samtliga dörrar på detta plan är av nyare slag.

Räcke och kalkstensgolv på det östra trapphusets övre plan.

Samtliga delar: Källare

Källare finns under en del av byggnaden, längst i öster. Tidigare nåddes den från innergården, men idag når man den via utbyggnaden från 1930-talet.

Trapphus

En trappa i gråmålad betong leder ner till källarplanet. Dörren till trapphuset är en modern dörr i metall. Trapphuset har hög takhöjd då det sträcker sig över såväl källarvåningen som bottenvåningens sammantagna höjd. Samtliga trapphusets väggar och golv är vitmålade, både de tidigare ytterväggarna och betongväggarna från 30-talet.

Källarutrymmen

Från trapphusets nedre plan når man det ursprungliga källarutrymmet via en låg öppning över en liten trappa (lik den i trapphuset) genom det som tidigare var byggnadens yttervägg. Öppningens ovanliggande består av en sluttande valvbåge putsad i vitt. Källarutrymmet består av sex rum där samtliga väggar och tak är vitmålade, och golven målade gråa. Två djupa nischer finns för fönstren mot gatan. I ett av de inre rummen leder en trälucka till den outgrävda krypgrunden åt väster.

Källaren innehåller förråd och fjärrvärmecentral för byggnaden.

Rum i källare med fjärrvärmeutrustning.

Nisch för källarfönster mot Stigbergsgliden.

BESKRIVNING EXTERIÖR

Övergripande

Byggnaden är tydligt uppdelad i tre sammanfogade enheter; de två ursprungliga husen och tornet som binder dem samman sedan 1916. Byggnadens olika delar följer Stigbergslidens lutning, vilket gör att den östra delen ligger lägre än det ursprungliga västra huset.

Byggnadens stomme är uppförd i kryssförbandsmurt tegel på en naturstensgrund. Idag syns ytterst lite av dessa delar av byggnaden. Hela byggnadens fasad är (undantaget portgången) putsad med en slätputs av hydrauliskt kalkbruk som påförts i tre skikt och sedan avfärgats benvit. Grunden är idag täckt med betongelement putsade likt övrig fasad. Tomtens lutning gör att betongelementen bildar en avtrappning längs med fasaderna, från väster till öster. Längs byggnadens långsidor löper en profilerad taklist i samma benvita kulör som resten av fasaderna.

De tre olika byggnadsdelarna har tre olika takformer; längst i väster sadeltak, över tornet i mitten ett tälttak och i öster ett mansardtak. Samtliga tak är täckta med enkupigt tegel. Byggnaden har tre murade skorstenar i rött tegel och två ventilationstrummor i grön och brun plåt. Ventilationsanordningarna avslutas upptill av tältformade huvar. Brandmurarna längs byggandens gavlar är upptill inklädda i plåt.

Byggnaden gatufasad mot Stigbergsliden, sett från nordost.

Gatufasader

Den östra delen av byggnaden domineras av klassicistisk symmetri med en svagt framskjutande mittrisalit med en fronton med tre fönster mot gatan. Ovan frontonens fönster finns en rund, blåmålad dekorplatta med året 1831 målat i gyllene färg. Under frontonens fönster finns en långsmal, rektangulär nisch där det tidigare fanns en skylt som berättade att detta var Göteborgs sjömanshus.

Den låga torndelen i mitten av byggnaden innehåller den rundade ingången till portgången. Ovan den finns Sjömans-

husets sigill i huggen kalksten inmurad i fasaden under en flaggstång. Två fönster finns i denna del till det övre planet. Ovanför dessa finns en utskjutande STF-skylt, och högst upp finns två öppningar för lunettfönster, som idag utgör öppningar för ventilationssystemet. På toppen av tornets tälttak finns en svart vindflöjel i metall som visar året 1916.

Den västra delen av byggnaden är relativt enkelt utformad. En glasad dörr med ribbpanel nedtill och överljusfönster ovan leder in till lobbyn. Gaveln

Specifik byggnadsutredning: Sjömanshuset

mot parkeringen i väster saknar fönster och dörrar och täcks av en stor grafittimålning av en sjömanskostymklädd sjöjungfru.

Den östra gaveln är inte synligt från utsidan då den utgör brandmur mot grannfastigheten.

Alla utom två av byggnadens fönster mot gatan är utformade med sex lufter med mittpost och hög tvärpost. De två övriga fönstren, längst till väster i bottenvåningen, är tvålufts-fönster med mittpost och utanpåliggande spröjs. Samtliga fönster är vitmålade och med bleck i plåt.

Byggnadens västra gavel med den stora grafittimålningen.

Frontonen på den östra delen, med dekorplatta och i nederkant rektangulär nisch. Fönstren är representativa för hela bygganden.

En av byggnadens tre murade skorstenar i rött tegel.

Sjömanshusets sigill ovan ingång till portgången.

Den profilerade taklisten som löper längs husets långsidor.

Gårdsfasader

Gårdsfasaden följer till stora delar den utformning som tas upp under rubriken Övergripande. Beskrivningen nedan lyfter fram de säreadrag som finns på byggnadens fasader mot gården.

Utöver de tre delarna av byggnaden som löper längs gatans sträckning finns på gården också två utbyggnader i vinkel som gör att huset som helhet får en hästskoformad plan.

Samtliga fönster och dörrar på gårdsfasaderna är målade i en blodröd nyans, som med tiden bleknat något.

Västra delen med utbyggnad åt söder

Den västra delen av byggnaden har övervägande sexlufts-fönster med mittpost och hög tvärpost, likt gatufasadens fönster. Längst i väster finns dock till det övre planet ett niolufts-fönster, med samma uppdelning. Under detta, i bottenplan, finns ett sexlufts-fönster som är lägre och saknar den höga tvärposten och enbart har ett spröjs som skiljer de övre tre lufterna från de lägre.

En dörr, identisk med den mot gatan (dock målad i blodröd nyans), finns från den västra byggnadsdelen mot gården.

Bakom det låga tornet mot gatan fortsätter mot gården den västra delens tegeltäckta sadeltak, vilket gör att partiet ovan öppningen mot portgången här inte upplevs som en annan del av byggnaden. Öster om öppningen mot portgången finns ett fönster placerat mitt på fasaden som markerar det östra trapphusets placering.

Längs den västra tomtgränsen finns en tillbyggnad i två nivåer. Den närmast ursprungsbyggnaden har samma proportioner och utformning som denna. I övre planet finns ett tvålufts-fönster utan mittpost med med hög tvärpost. Under detta finns en dörr klädd med ribbpanel. Över utrymmet mellan denna dörr och dörren på ursprungsbyggnaden går ett skärmtak med undertak i vitmålad, spontad panel som på ovansidan är klätt i falsad kopparplåt. Vitmålade metallstag fäster skärmtaket i väggen. Vid sidan om dörren till tillbyggnaden finns ett litet enlufts-fönster.

Den yttre delen av utbyggnaden är något lägre än den inre och har ett stramare uttryck med endast ett fyrlufts-fönster till övre planet och två metalledörrar till soprummen i bottenplan. På den södra gaveln finns en likadan metalledörr med ingång direkt till övre plan från den terrasserade trädgården.

Hela utbyggnadens tak täcks av falsad kopparplåt, med valmad gavel på den inre delen och ett pulpettak med lutning inåt gården på det yttre. Stora delar av utbyggnadens fasad

är täckt av växande murgröna som klättrar upp över taklisten och upp på taket. Murgröna växer också kring öppningen mot portgången.

Den västra delen med påbyggnad, sett från gården

Tornet sett från gården där det knappt sticker upp över taket.

Östra delen med utbyggnad åt söder

Den östra delen av byggnaden utmärker sig mot gården främst genom sitt mansardtak vilket här gör att den upplevs som betydligt lägre än den västra delen. Ett gavelpart åt öster bildas där de båda delarna möts. Även de två stora takkuporna till övre plan, med två sexluftsfönster vardera, är utmärkande på delens gårdsfasad.

Bottenplan är till stora delar fönsterlös, här finns endast ett fyrlufts- och ett sexlufts-fönster. Ursprungsentrén som interiört är synlig från dagrummet i denna del är inbyggd i utbyggnaden från 1930-talet.

Utbyggnaden åt söder är betydligt stramare utformad än någon annan del av byggnaden, med två fönsterband med ihopbyggda enlufts-fönster i övre plan och i ett i stort sett plant tak klätt med falsad kopparplåt. I bottenvåningen mot gården finns en parspegeldörr närmast ursprungsbyggnaden. Till höger om den finns en äldre garagedörr, en glasad pardörr med enkla snickerier i bröstningen. Stora delar av denna fasad täcks av murgröna. På gaveln åt söder finns ett enlufts-fönster och en modern metall dörr som nås genom en metalltrappa från den terrasserade trädgården.

Mötet mellan de två delarna av byggnaden, sett från gårdssidan. Gavelpartiet åt öster gör att den västra delen upplevs som lägre.

Hela den östra delens gårdsfasad med utbyggnaden från 30-talet.

En av takkuporna och utbyggnadens annorlunda fönster.

Utbyggnadens äldre glasade garagedörr.

Portgången

Portgången förbinder gatan med innergården och bildar i bottenvåningen en gräns mellan den östra och den västra delen av byggnaden.

Väggarna i portgången är ovanför betongelementen som täcker stengrunden putsade med en grov spritputs till cirka 2,20 meter upp. Ovanför det är väggar och innertaket slätputsade likt övriga fasader. På den östra sidan leder ett trappsteg i kalksten upp till en glasad spegeldörr med spröjs och en enkel tandsnittslist ovan till. Dörren leder till det östra trapphuset. I övrigt finns inga öppningar i portgången.

Portgångens två ändar är rundade ovan till. Mot gården finns ingen port eller grind. Mot gatan finns en svartmålad järngrind med fast överstycke och sidostycken. Grinden är dekorerad med pilspetsar och horisontella bårder med rundlar. I den öppningsbara delen finns ett dekorerat emblem som tycks bära på de två bokstäverna SS. Under arbetet med rapporten har ingen förklaring till vad detta skulle stå för framkommit.

Golvet i portgången är täckt med ett tunt lager betong vilket rutmönstret av underliggande gatsten syns igenom.

Trappan i kalksten och den glasade spegeldörren in till det östra trapphuset. På bilden syns även de spritputsade väggarna och hur underliggande gatsten syns igenom betongbeläggningen.

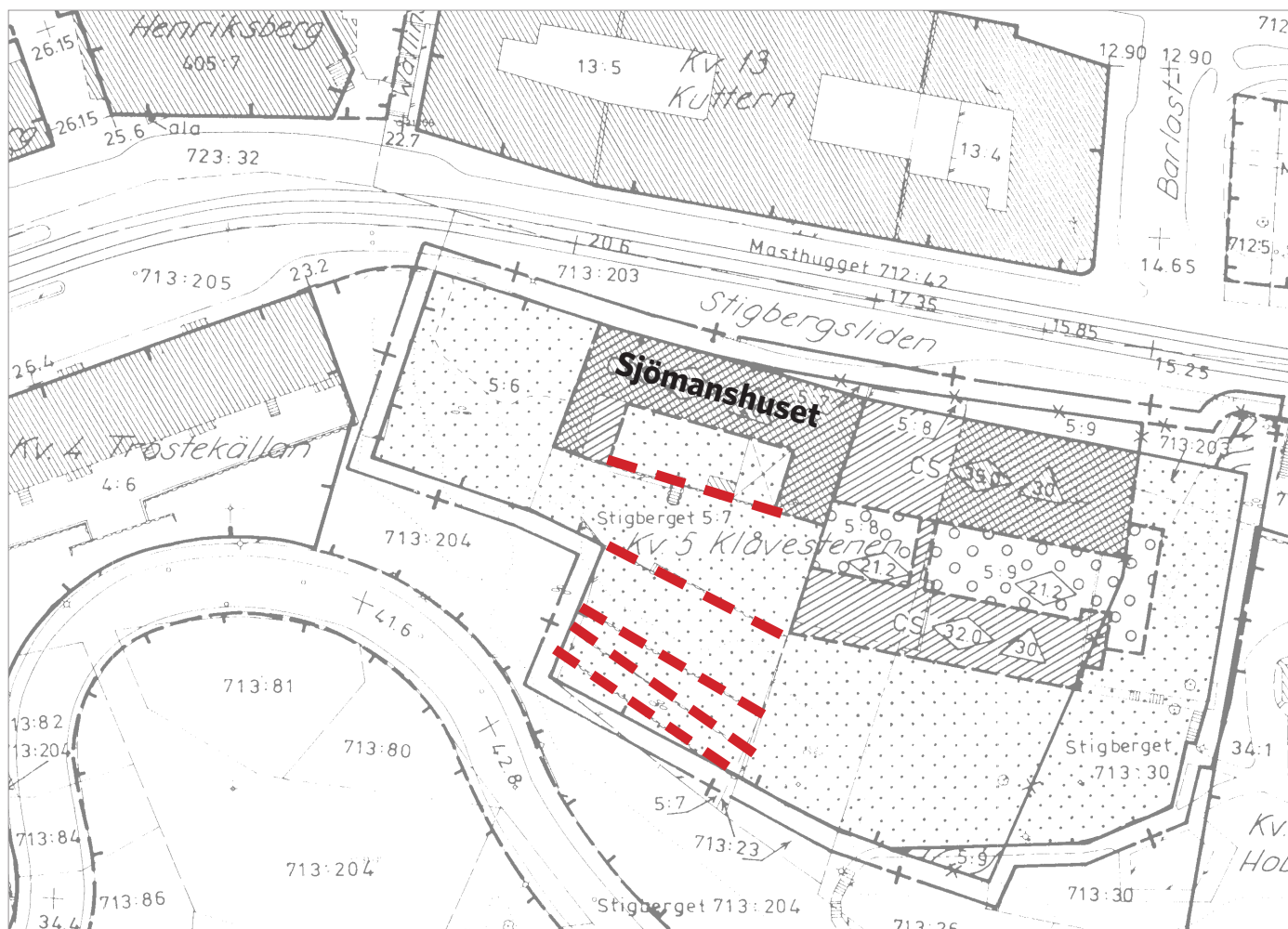

Den svartmålade järngrinden i portgångens öppning mot gatan. Grinden är rikt utsmyckad med pilspetsar och bårder med rundlar. Enbart delen under emblemet är öppningsbar.

Gården som bildas mellan den hästskoformade byggnadskroppen fungerar som innergård för vandrarhemmet. Hela gårdsplanet är täckt med gatsten. På den västra delen finns en taköverbyggnad i trä med bänkar och bord under. Innergården avgränsas åt söder av en cirka två meter hög granitmur med lagningar i cementbruk. Åt öster är stenarna mer kvaderhuggna. Ovanpå hela muren ligger en 40 centimeter tjock betongplatta i vilken ett staket i järn, och längst åt väster trä, är fäst. En kalkstenstrappa leder upp till trädgården från mitten av innergården. Intill trappan växer ett mindre lövträd längs muren.

Den före detta trädgården är terasserad med ytterligare fyra murar i öst-västlig riktning. Den av dem närmast gården är murad med natursten med pålagda fogar i cement. Längs med den muren går en enkel liten trappa upp till nästa terrass. De tre övriga är uppförda av kallmurad natursten, delvis över befintliga klipphöllar.

Mellan murarna växer ett antal större lövträd, men trädgården är också delvis igenvuxen med sly.

Gällande plankarta för kvarteret Klåvestenen med sjömanshuset markerat. De röda markeringarna visar läget och sträckning av de terasseringsmurar som finns i den före detta trädgården i sluttningen åt söder. Bakgrundsbild från Infovisaren, Göteborgs stad

En av trädgårdens terasseringsmurar i kallmurad natursten.

Trappa upp för terasseringsmur nummer två från gården.

Trappan i kalksten som delar den två meter höga muren mellan gård och trädgård och leder upp till terasseringarna åt söder.

Innergården med gatstensbeläggning och taköverbyggnad i trä.

Innergården sett från trädgården. Foto: Sanja Peter

KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING

Tryckta källor och litteratur

de Laval, Gustaf (red.) (1965). *En stadsdel försvinner: saneringen av Stigberget i sociologisk belysning*. Svenska Riksbyggen.

Fredberg, Carl Rudolf A:son (1919-1920). *Det gamla Göteborg: lokalhistoriska skildringar, personalia och kulturdrag*. Göteborg.

Persson, Erika (2011). *Sjömanshuset i Göteborg*. Institutionen för kulturvård, Göteborgs universitet.

Wallerius, Bengt (1953). *Göteborgs sjömanshus 1753-1953*. Göteborgs sjömanshus.

Arkiv

Göteborgs stad Infovisaren

Göteborgs stadsbyggnadskontors arkiv

Göteborgs stadsmuseum arkiv

Higab AB:s arkiv

Ritning över sjömanshusets och dess närmaste grann byggnader vid slutet på 1960-talet. Båda de flankerande byggnaderna revs strax senare. Byggnaden till vänster ersattes av ett sexvåningshus medan byggnaden till höger revs utan att ersättas av någon ny byggnad. Här finns nu den lucktomt som fungerar som parkering. Bild från förfrågan om tillbyggnad 2002, Stadsmuseets arkiv